

регіону // Праці НТШ, 1977, т. I, с. 25—45; Основні принципи і схема тектонічного районування Українських Карпат // Там само, 2007, т. XIX, с. 50—62 та ін.).

Вчений допомагає молоді у вивченні геології Карпат, організовує для них геологічні екскурсії, а також є керівником написання кандидатських

дисертацій. Упродовж багатьох років П. Лозиняк є членом редколегії Палеонтологічного збірника, який видає Львівський університет.

Геологічна комісія НТШ вітає Петра Юрійовича з ювілеєм і зичить йому міцного здоров'я та багато років плідної праці на благо нашого народу.

Ігор БУБНЯК

Заслуженому професорові Львівського національного університету ім. І. Франка, д-ру географічних наук, дійсному членові НТШ (від 15 грудня 1992 р.), почесному членові Українського географічного товариства, завідувачу кафедри економічної і соціальної географії Львівського університету Олегаві Шаблію 14 листопада 2010 р. виповнилося 75 років.

Народився О. Шаблію 14 листопада 1935 р. у с. Курівці Зборівського району на Тернопільщині. Там закінчив початкову школу. 1947 р. перейшов на навчання у семирічку села Великий Глибочок, яке було тоді районним центром.

Більшовицький терор, нічні облави, „добро-вільна“, з вивезенням і побоями селян колективізація, примусовий вступ старших школярів у комсомол,— все це створювало у свідомості внутрішній спротив до окупанта. Олегаві Шаблію як синові репресованого загрожувало виселення услід за батьком до Сибіру. 1950 р. він полишає домівку і вступає до педагогічного училища у Бережанах, яке закінчив зразково 1954 р. з фахом учителя математики семирічної школи. Далі вступив до Львівського державного університету ім. І. Франка на географічний факультет.

1958 р. О. Шаблію обійняв посаду старшого лаборанта на кафедрі економічної географії, а з 1962 р. — доцента (і викладача з 1964 р.) ЛДУ, у той час навчається заочно в аспірантурі (1961—1965). 1966 р. захищає кандидатську дисертацію на тему „Лісопромисловий комплекс Українських Карпат (тенденції розвитку і структура)“. Тоді він переживає важкий час утисків, принижень і замовчування. „Закиди“ підпільних опонентів зводилися до того, що О. Шаблію веде на лекціях і після них націоналістичні розмови. Однак це не зламало духу молодого вченого. Він активно працює на викладацькій ниві. 1969 р. стає доцентом. Пише статті, монографії, виступає на наукових конференціях. Коло наукових зацікавлень вченого розширюється: географо-лісовиробнича тематика поступово доповнюється агропромисловою, транспортною та рекреаційною. Як наслідок, 1978 р. у Ленінграді успішно захищає докторську дисертацію „Міжгалузеві територіальні комплекси: проблеми теорії і методики дослідження“. Однак через наклепи і звинувачення у націоналізмі протягом

десяти років О. Шаблієві не присвоювали звання професора, яке йому було надане аж 1988 р.

Наприкінці 60-х років ХХ ст. О. Шаблію ініціює активне застосування у навчальному і науковому процесах математичних методів і моделей, впроваджує спецкурси „Математичні методи в економічній географії“, організовує у Карпатах третю всесоюзну літню математичну школу (1968), пише і видає перший в Україні підручник українською мовою. Вчений організовує господарські роботи на рідній кафедрі, підготовляє і видає три шкільно-красознавчі атласи (Львівської, Івано-Франківської та Закарпатської областей), працює над створенням великих атласів господарських комплексів двох областей (Івано-Франківської та Львівської) та м. Львова. Нині під його керівництвом готується до друку „Комплексний атлас Львова“.

У 1970—1980-х рр., крім розробки концепції міжгалузевих територіальних комплексів, О. Шаблію обґрунтовує ідею закону геопросторової інтеграції виробництва, вперше систематизує закони і закономірності його територіальної організації (1983), обґрунтовує принцип нестрогого входження реальних територіальних систем у системи вищого рівня (1984), висуває ідею про т. зв. гнучку територіальну організацію виробництва, розробляє структуру загальної екологічної науки, вводить у вжиток категорії регіональної економіко-екологічної ситуації і проблеми та обґрунтовує географічні імперативи екологічної діяльності, висуває гіпотезу аридизації Західного регіону України та ін.

Від 1993 р. проф. О. Шаблію завідує кафедрою економічної і соціальної географії ЛНУ ім. І. Франка. За той час він створив більше, ніж в усі попередні десятиліття. Науковою темою кафедри визначено „Економіко-, соціально- і політико-географічні проблеми західноукраїнського прикордоння“. Поряд з традиційним, економіко-географічним стали розвиватися демосоціально-географічний і політико-географічний, світознавчий і країнознавчий напрями. Особливого розвитку набули історико-географічні дослідження самого ученого і його учнів — О. Вісьтак, М. Влах, І. Ровенчака. Завдяки їм у науковий обіг увійшли імена таких визначних українських учених, як Степан Рудницький, проф. Володимир Кубійович, Олена Степанів, Валентин Садовський, Антон Синявський та ін. У Тернополі з 1990 р. почав виходити всеукраїнський часопис „Історія української географії“, у якому шеф-редактором став О. Шаблію. Під його керівництвом організовано всеукраїнські і міжнародні конференції та симпозіуми, присвячені актуальним проблемам географічної науки (1994), історії

української географії і картографії (1995), актуальним проблемам географічного українознавства на зламі тисячоліть (2000), 60-річчю кафедри економічної і соціальної географії ЛНУ ім. І. Франка (2005), міжнародні семінари до ювілеїв С. Рудницького, О. Степанів, О. Ващенко, В. Териновича та ін.

2001 р. як підсумок досліджень проф. О. Шаблія вийшла книжка „Суспільна географія: теорія, історія, українознавчі студії“, у якій опубліковані найважливіші наукові ідеї і розробки. Згодом вийшла ще одна підсумкова праця „Основи загальної суспільної географії“ (2003), а також окремі публікації останніх років, у яких науково обґрунтовані ланцюг понять загального об'єкта — предмета — конкретних об'єктів — змісту суспільної географії; гіпотеза існування трьох ґносеологічних типів об'єктів дослідження нашої науки — реальних, концептуальних і віртуальних; категорія „територія“, „територіяльна організація“, „територіяльний потенціал“ як науковий конструкт; класифікація наукових проблем СГ, її наукових теорій і концепцій, методів досліджень, природно-ресурсного потенціалу; нове трактування категорії „продуктивні сили“; наукова періодизація розвитку української суспільної географії, розроблення поняттєво-термінологічної системи „історія української СГ“ (разом з О. Вісьтак); обґрунтування місця і ролі Львівської суспільно-географічної школи та ін.

Ще 1994 р. учений обґрунтував принцип україноцентризму у дослідженні і викладанні суспільної географії. У наступні роки він виступив з науковими доповідями, у пресі із заявами про потребу декомунізації суспільної географії, зокрема усунення з географічної карти України назв, що відображають її колишній колоніальний статус. З ініціативи О. Шаблія у Львові встановлені меморіальні таблиці В. Кубійовичу (2002) та О. Степанів (2003), камінь, а невдовзі пам'ятник В. Кубійовичу.

Як ніхто інший, проф. О. Шаблія усвідомив потребу підготовки і видання нових, україномовних навчальних підручників і посібників. У 1999—2010 рр. разом із співробітниками кафедри видає понад 20 таких творів. Зокрема, за його авторства вийшло друге видання 1993 р. підручника „Математичні методи в соціально-економічній географії“, три видання навчального посібника „Соціально-економічна географія України“ (1994, 1995, 2000), „Основи загальної суспільної географії“ (2003). 2004 р. опубліковано перекладений підручник американських учених Г. де Блія, П. Муллера „Географія: світи, регіони, концепти“, де О. Шаблія є автором великого (70 с.) розділу „Україна“ і відповідальним редактором. Книжка здобула перше місце у загальноукраїнському конкурсі нових видань 2004 р. за номінацією „Енциклопедичні і довідкові видання“.

У цей період О. Шаблія викладає три головні курси на географічному факультеті: „Основи суспільної географії“, „Математичні методи в соціально-економічній географії“ та „Основні проблеми суспільної географії“.

Олег Шаблія очолює Географічну комісію Наукового товариства ім. Шевченка, є заступником голови НТШ в Україні, тривалий час був головою Львівського відділу Українського географічного товариства, очолює Географічне відділення Малої Академії наук. Очолюючи Географічну комісію НТШ, О. Шаблія проявив себе як визначний українознавець. Він уперше розкрив географічну сутність українознавчих студій, визначив історичні етапи становлення і розвитку українознавства, в тому числі географічного: сумативний, міждисциплінарний та інтегративний. У географічному українознавстві вчений вперше визначив шість груп наукових проблем: гео-екологічні, геодемографічні, геокультурні, гео-соціальні, геоекономічні та геополітичні. Окремо виділив проблеми, пов'язані з дослідженням історії української географії. Підтримку багатьох учених знайшла його шестичленна суспільно-географічна регіоналізація України (1994).

Олег Шаблія — член редколегій кількох часописів: „Історія української географії“ (шеф-редактор, Тернопіль), „Український географічний журнал“ (Київ), „Регіональна економіка“ (Львів), „Часопис суспільної географії“ (Харків); член оргкомітетів багатьох загальноукраїнських і міжнародних наукових форумів та ін.

Нині проф. О. Шаблія — визнаний лідер Львівської суспільно-географічної школи, започаткованої українськими географами Григорієм Велічком і Степаном Рудницьким до Першої світової війни.

Всі члени очолюваної О. Шаблієм кафедри економічної і соціальної географії — доц. М. Білецький, О. Вісьтак, М. Влах, В. Грицевич, І. Гудзеляк, М. Книш, С. Кузик, В. Стецький, Я. Івах, І. Ранця, І. Ванда, Л. Котик — його учні, які працюють у приблизно десяти напрямах сучасної суспільно-географічної науки. Учні і послідовники О. Шаблія розвивають його ідеї і на інших кафедрах Львівського університету.

Суттєво розширився спектр міжнародних наукових контактів ученого О. Шаблія став професором-гостем Українського вільного університету у Мюнхені (Німеччина), зав'язав тісні контакти з українськими географами, економістами та істориками з діаспори (проф. Аркадій Жуковський з Парижа, проф. Володимир Бандера з Філадельфії, Ігор Стебельський із Віндзора у Канаді, проф. Василь Верига з Торонто, проф. Роман Дразньовський з Мілвокі (США)).

Науковий доробок ученого становлять майже 500 праць різного спрямування і обсягу: приблизно 24 монографії, 12 навчальних підручників і посібників, вісім атласів і карт. О. Шаблія був науковим рецензентом і редактором близько 70 праць інших учених і колективів.

Своє 75-річчя професор О. Шаблія зустрів у розквіті творчих сил. Тож зичимо йому щасливого довголіття, міцного здоров'я та подальшої плідної праці на користь національної науки.

Олександра ВІСЬТАК